

УДК 338.24

Шматковська Т.О.*кандидат економічних наук, доцент**Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки***Оліферчук К.С.***студентка**Інституту економіки та менеджменту**Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*

ДО ПРОБЛЕМАТИКИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

TO THE PROBLEMS OF FORMATION AND EVALUATION OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY IN THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM

Анотація

У статті досліджено роль оцінювання фінансової безпеки підприємства у загальній системі управління підприємством. Проведено аналіз існуючого бачення щодо трактування змісту поняття «фінансово-економічна безпека підприємства». Узагальнено індикатори, які повинні визначатися при оцінюванні фінансової безпеки підприємства, що дозволить здійснювати ефективну діяльність в мінливих умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека підприємства, показники фінансової стабільності, система управління, індикаторний підхід, ресурсно-функціональний підхід оцінювання фінансової безпеки.

Аннотация

В статье исследована роль оценивания финансовой безопасности предприятия в общей системе управления предприятием. Проведен анализ существующего видения трактовки содержания понятия «финансово-экономическая безопасность предприятия». Обобщены индикаторы, которые должны определяться при оценке финансовой безопасности предприятия, что позволит осуществлять эффективную деятельность в меняющихся условиях нестабильной внешней среды.

Ключевые слова: финансово-экономическая безопасность предприятия, показатели финансовой стабильности, система управления, индикаторный подход, ресурсно-функциональный подход оценивания финансовой безопасности.

Annotation

In the article, the role of evaluation of company's financial security in the overall system management is studied. Analysis of the current vision of the interpretation of the content of «financial and economic security» is conducted. Overview of indicators that should be defined when assessing financial security, which will allow efficient operation in an unstable changing environment, is provided.

Keywords: financial and economic security; indicators of financial stability; system management; indicator approach; resource and functional approach to financial security evaluation.

Постановка проблеми. Фінансова безпека підприємства – одна із складових економічної безпеки підприємства. Причому ця складова відіграє чималу роль під час прийняття управлінських рішень на підприємстві. Адже, правильно оцінивши усі можливі ризики, підприємство може уникнути негативних наслідків подальшої діяльності або прийнятої стратегії.

Саме тому протягом останніх років питання оцінювання фінансової безпеки підприємства викликає все більшу зацікавленість під час

прийняття принципово нових управлінських рішень та підходів до управління. Розглядаючи управління фінансово-економічною безпекою підприємства будь-якого рівня, необхідно виходити із його здатності протистояти небезпекам і загрозам для досягнення поставлених цілей і стратегій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема управління фінансово-економічною безпекою підприємства найбільш повно розкривається у роботах таких вчених, як О.І. Барановський, І.А. Бланк, К.С. Горячева [2], С.В. Кавун, А.В. Козаченко, В.С. Пономаренко. Сутність та складові системи економічної безпеки підприємства досліджували Н.В. Ващенко [3], Л.І. Донець [3], В.Є. Духов [8], М.І. Камлик [7], П.І. Орлов [6], Л.М. Сумець, М.Б. Тумар, Л. М. Худолій [7], В.І. Ярочкін та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В наукових дослідженнях поки ще не знайшли відображення питання, пов'язані з сутністю оцінки фінансової безпеки підприємства з метою управління підприємством.

Формування цілей статті. Метою публікації є визначення економічного змісту фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання та обґрунтування основних підходів щодо її оцінювання з метою розробки та ухвалення вдалих управлінських рішень щодо формування безпечного фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дотепер у вчених немає однозначного трактування поняття фінансово-економічної безпеки, причому немає однозначної думки і з приводу поняття економічної безпеки. Наприклад, В.Л. Ортинський так трактує економічну безпеку підприємства: «...захищеність його потенціалу (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального) від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення» [4].

Щодо фінансової безпеки, то більшістю дослідників її сутність визначається як скла-

дова економічної безпеки на усіх рівнях, у тому числі і на рівні підприємства. Як відомо, між економічною і фінансовою діяльністю господарюючих суб'єктів існує тісний взаємозв'язок: деякі категорії, з одного боку, є економічними за своєю суттю, а з іншого – фінансовими. Так, прибуток є прямим результатом економічної діяльності підприємства і водночас він є фінансовим результатом, фінансовим ресурсом підприємства, який підприємство може свідомо витратити на свій розвиток, на розвиток та мотивацію персоналу, на створення комфортних умов для праці та відпочинку, на розширення бізнесу та його диверсифікацію. Тому до наукового обігу ввійшло поняття фінансово-економічної безпеки підприємства, що підкреслює взаємозалежність економічної та фінансової діяльності підприємства та визначальну роль фінансів у економічній сфері будь-якого суб'єкта господарювання.

Сутність фінансової безпеки полягає у наявності такого його фінансового стану, який характеризується: збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг; стійкістю до загроз; здатністю підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, а також місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; спрямованістю на ефективний і сталий розвиток [3]. Тому механізм фінансової безпеки підприємства дозволяє:

- 1) забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді;
- 2) забезпечити оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства;
- 3) ідентифікувати зовнішні і внутрішні небезпеки та загрози фінансовому стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення;
- 4) самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію;
- 5) забезпечувати достатню фінансову незалежність підприємства;
- 6) забезпечувати достатню гнучкість при ухваленні фінансових рішень;
- 7) забезпечувати захищеність фінансових інтересів власників підприємства.

За результатами аналізу існуючих досліджень, на сьогоднішній день можна виділити два підходи до оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства, а саме:

- 1) індикаторний підхід;
- 2) ресурсно-функціональний підхід.

Індикаторний підхід базується на визначенні індикаторів, тобто порогових значень показників, які характеризують платоспроможність та фінансову стійкість підприємства, що відповідають певному рівню його фінансової безпеки. Значення часткових індикаторів встановлюють на рівні:

- середньогалузевих значень вказаних показників;
- показників, що характеризують діяльність підприємств, які займають лідируюче положення в галузі;
- нормативних значень показників згідно законодавчих документів;
- ідеальних значень показників, яких необхідно досягнути у відповідності до стратегії розвитку підприємства тощо.

У загальному вигляді алгоритм оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства подано на рисунку 1.

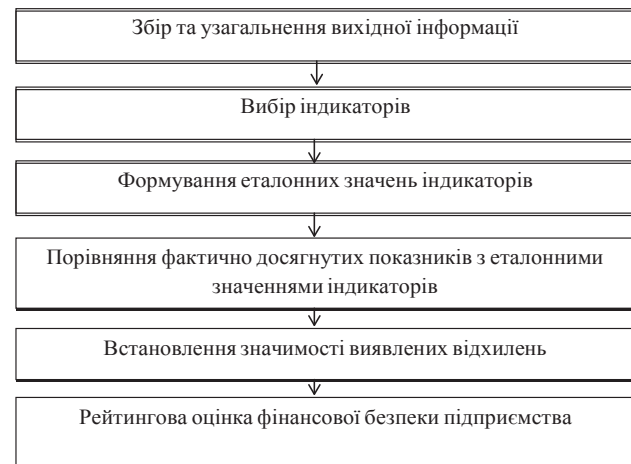

Рис. 1. Алгоритм оцінювання фінансової безпеки підприємства

Ресурсно-функціональний підхід виходить із необхідності забезпечення основних функціональних цілей економічної безпеки, до яких можна віднести:

- забезпечення високої ефективності діяльності підприємства, його фінансової стійкості та незалежності;
- забезпечення технологічної незалежності підприємства та досягнення високої конкурентної спроможності його технологічного потенціалу;
- забезпечення високої ефективності діяльності менеджменту на всіх рівнях управління підприємством;
- високий рівень кваліфікації персоналу підприємства та його інтелектуального потенціалу;
- забезпечення безпеки персоналу підприємства його капіталу, майна та комерційних інтересів.

Алгоритм оцінювання стану фінансової безпеки підприємства при застосуванні ресурсно-функціонального підходу складається із комплексу системних етапів:

- 1) визначення переліку загроз за кожною функціональною складовою фінансової безпеки підприємства;
- 2) оцінювання доцільності здійснення та вартості заходів, пов'язаних з упередженням збитків;
- 3) оцінювання ефективності здійснення заходів щодо упередження збитків;

4) визначення часткових функціональних критеріїв рівня окремих складових фінансової безпеки підприємства;

5) визначення причин та винуватців недостатньої ефективності здійснених заходів щодо недопущення збитків за кожною функціональною складовою;

6) встановлення значимості впливу часткових функціональних критеріїв у сукупному критерії економічної безпеки підприємства;

7) визначення сукупного критерію економічної безпеки підприємства;

8) розробка заходів щодо ліквідації негативного впливу існуючих загроз та недопущення їх у майбутньому за кожною складовою економічної безпеки підприємства;

9) оцінка вартості запропонованих заходів та встановлення відповідальних осіб щодо їх проведення.

Саме тому розробка методики управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства, визначення основних її індикаторів та інструментів забезпечення, створення стратегії фінансово-економічної безпеки і виконання усіх вимог даної стратегії дозволить підприємству запобігти збитку від негативних впливів на його безпеку в різних аспектах фінансово-господарської діяльності, а також забезпечить контроль і балансування доходів і витрат.

Висновки з дослідження. Підсумовуючи, зауважимо, що для забезпечення успішної діяльності будь-якого підприємства, уникнення зовнішніх та внутрішніх загроз щодо функціонування необхідно забезпечити його фінансово-економічну безпеку. Для ефективного впровадження фінансової безпеки на підприємстві необхідно розробити та успішно впровадити механізм забезпечення економічної безпеки, який включає у себе: інструменти забезпечення фінансової безпеки, методи забезпечення фінансової безпеки підприємства, важелі забезпечення фінансової безпеки підприємства та систему інформаційно-аналітичного забезпечення такої безпеки.

Бібліографічний список:

1. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Т.Г. Васильців, О.Р. Бойкевич, В.В. Каркавчук [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів: Видавництво, 2012. – 386 с.
2. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К.С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65-67.
3. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства: навч. пос. / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
4. Живко З.Б. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / [В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін.]. – К.: Правова єдність. – 2009. – 544 с.
5. Іващенко О.В. Фінансово-економічна безпека держави / О.В. Іващенко, В.М. Гельман // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2 (1). – С. 121-131 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znptdau_2013_2\(1\)_16.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znptdau_2013_2(1)_16.pdf).
6. Іващенко О.В. Система фінансово-економічної безпеки підприємства / О.В. Іващенко, П.М. Четверіков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sword.com.index/2012>.
7. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навчальний посібник / М.І. Камлик. – К.: Атіка, 2005. – 432 с.
8. Орлов П.І. Основи економічної безпеки фірми: навчальний посібник / П.І. Орлов, В.Є. Духов. – Х.: ТОВ «Прометей-Прес», 2004. – 284 с.
9. Подольчак Н.Ю. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. посібник / Н.Ю. Подольчак, В.Я. Карковська. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 268 с.
10. Столбов В.Ф. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств / В.Ф. Столбов, Г.М. Шаповал // Комунальне господарство міст: науково-технічний збірник. – 2013. – № 111. – С. 103-108.
11. Худолій Л.М. Складові економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності / Л.М. Худолій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=455>.

Шматковська Т. О. До проблематики формування та оцінювання фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємством / Т. О. Шматковська, К. С. Оліферчук // Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». – Випуск № 5., травень 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу з: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015/13-vipusk-5-traven-2015-r/871-shmatkovska-t-o-oliferchuk-k-s-do-problematiki-formuvannya-ta-otsinyuvannya-finansovo-ekonomichnoji-bezpeki-v-sistemi-upravlinnya-pidpriemstvom>